

Epiballen in een boomstronk

Er zijn in Nederland drie zweefvliegen als overwinteraar bekend, namelijk, *Eristalis tenax* (L.) , *Eristalinus aeneus* (Scopoli) en *Episyrphus balteatus* (De Geer). *Eristalis tenax* is vaak te vinden op zolders en in schuurtjes, dit zijn altijd solitaire vrouwtjes. Volgens BRUGGE 1980 planten deze zich niet meer voort in de lente. In hetzelfde artikel wordt uitgebreid ingegaan op de overwintering van *Eristalinus aeneus*. Deze is oa. overwinterend gevonden in een groep van 15 mannetjes en vrouwtjes, in de schedel van een Butskop (*Hyperoodon ampullatus*) bij het Natuurrecreatiecentrum op Texel. Verder worden overwinteringen genoemd in een pompstation en een schuur.

Van *Episyrphus balteatus* was uit vroege waarnemingen van vrouwtjes geconcludeerd dat ook deze soort waarschijnlijk overwintert maar hoe of waar? Op 17 maart 1996 had afdeling Rosmalen een excursie naar Nederhemert-Zuid, dit is een klein dorpje ten noorden van de Maas. In het stinzebos van de plaatselijke ruïne ligt vrij veel dood hout en al snel werd er naar loopkevers gezocht. Doordat het de laatste tijd veel geregend had was het hout zeer nat. Op een gegeven moment vond ik iets vreemds, in een licht vermolmd eikenstam zat een groepje zweefvliegen; dit bleken al snel acht vrouwtjes *Episyrphus balteatus* te zijn. Ze waren allemaal dood, het hout was hier volkomen doorweekt. Aangezien ze niet beschimmeld waren en nog in zeer goede staat, moeten ze verdronken zijn bij de regenbuien van de dagen daarvoor. Ze hadden het bijna gehaald. De vliegen bevonden zich in een holte die mij onmiddellijk deed denken aan de holten waar de loopkever *Carabus granulatus* in overwintert. Deze soort is hier algemeen en dit soort holten, met en zonder bewoner, zijn dan ook voldoende aanwezig. De epiballen zaten als een bolletje allemaal tegen elkaar aan.

Jammergenoeg was door het opzwellen van de achterlijven niet goed te zien of er eieren aanwezig waren. Toen ze gedroogd waren, waren de achterlijven helemaal ingevallen en daarom denk ik dat dit niet het geval was. Dit brengt echter een dilemma boven; waarom zouden vrouwtjes overwinteren als ze geen eieren dragen en er geen mannetjes zijn. Als ze dan de winter doorkomen kunnen ze zich nog niet voortplanten en is de hele overwintering zinloos geweest. Ik kan me niet voorstellen dat dit zo is en zie vier oplossingen:

- 1) Ook mannetjes overwinteren maar zijn toevallig niet gevonden.
- 2) De vrouwtjes hadden toch een kleine hoeveelheid eieren.
- 3) De mannetjes hebben veel minder tijd nodig om rijp te worden en zijn dus al uit het zuiden gekomen en rijp, tegen de tijd dat de overwinterende vrouwtjes aangesterkt zijn en bevrucht kunnen worden.
- 4) Nederland ligt te noordelijk voor deze soort en in het zuiden is de situatie anders.

Er is een waarneming van een mannetje gedaan op 10 januari 1998 langs de Oostvaardersdijk, gezien de datum moet deze haast wel overwinterd hebben, maar dit weet je niet zeker, hij kan ook heel vroeg uitgekomen zijn. Om het zeker te weten moeten er eigenlijk overwinterende mannetjes gevonden worden. Als de vrouwtjes de winter hadden overleefd, hadden ze wel het goede bos uitgezocht want er komen veel vroegbloeiers, zoals Winterakoniet, voor, zodat er meteen voldoende nectar en stuifmeel voorhanden is. Ik ga er niet vanuit dat ze hier op gelet hebben toen ze een plek om te overwinteren zochten maar ik kan het ook niet uitsluiten.

Om op te helderen of de vliegen zich in de lente nog voortplanten en of ze altijd in groepen overwinteren, zijn aanvullende waarnemingen nodig, daarom zou ik het graag willen horen als iemand ook overwinterende *Episyrphussen* vindt, vrouwtje(s) met of zonder eitjes in het achterlijf, of mannetjes.

Roy van Grunsven

Literatuur

BRUGGE B., 1980. *Eristalinus aeneus* (Scopoli) overwinterend in Nederland gevonden (Diptera, Syrphidae). - Ent. Ber., Amst. 40: 49.